

VLOG İNCELEMESİ

Ertuğrul Uzun – Hukuk Başlangıcı Dersleri

<https://www.youtube.com/channel/UC2Q9n1CQn2rcV4HqT0qbxPg>

Oğuzhan Bekir Keskin*

İnternetin hem özel hem kamusal hayatımızın bir nevi mütemmim cüzü olduğu bu günlerde akademik çalışmalar da ilgili gelişmelerle yeniden şekillenmekte. Başlıca çalışma alanım olan anayasa hukukuyla ilgili olmaları nedeniyle takip ettiğim iCONnect¹ ve Verfassungsblog² başta olmak üzere çeşitli uluslararası akademik bloglar mevcut (Diğer alanlar için örneğin uluslararası kamu hukuku üzerine yayın yapan EJIL'in blogunu³ da burada özellikle anmalıyız). Türkiye'de her ne kadar Açık Öğretim Fakülteleri, KPSS dersleri ve sair alanlarda hukuk konulu vloglar bir süredir bulunsa da başlı başına bir akademik çalışma olmak amaçlı yerleşik bir vlog ve hatta blog kültürü bulunmamakta. Bu nedenle Ertuğrul Uzun'un kendi YouTube kanalında 9 Eylül 2017 tarihinden itibaren kural olarak çarşamba ve cumartesi günleri haftada iki kere yayın yapmak suretiyle başladığı 'Hukuk Başlangıcı Dersleri' adlı vlog serisiyle karşılaştığımda çok heyecanlandığımı belirtmeliyim. Hatta o kadar ki, ilk vlogu izler izlemez hocanın hoşgörüsüne de sığınarak Facebook yoluyla birkaç tavsiyede bulunmuş ve Hukuk Kuramı'nın bu sayısında çevirisini okuyucuların ilgisine sunduğum Oxford Üniversitesi Anayasa Hukuku Profesörü Nick Barber'ın '*Legal Academic in the Internet Age*' ('İnternet Çağında Hukuk Akademisyeni') adlı blog yazısını⁴ kendisiyle paylaşmıştım. Bu inceleme yazısı da bahsettiğim çevirinin bir nevi eşlikçisi olarak niyetlendiğim bir çalışma olarak aklıma düşmüştü.

* Kocaeli Üniversitesi Anayasa Hukuku Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi; oguzhanke@gmail.com.

¹ <http://www.iconnectblog.com/>

² <https://verfassungsblog.de/>

³ <https://www.ejiltalk.org/>

⁴ Metnin orijinali için bkz: <https://ukconstitutionallaw.org/2017/06/14/nick-barber-the-legal-academic-in-the-internet-age/> Çevirisi için bkz: Nick Barber, *İnternet Çağında Hukuk Akademisyeni*, Çev.: Oğuzhan Bekir Keskin, Hukuk Kuramı, C. 5, S. 1, Ocak-Nisan 2018, ss. 24-31.

Ertuğrul Uzun hocanın yüklendiği bu girişimin politik bir tarafı var elbet. Kendisi 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleşen darbe girişiminin ertesinde hükümetin KHK'ler eliyle birçok kamu kuruluşu kapsamında başlattığı kamu görevinden çıkarılmalarla üniversiteden uzaklaştırıldı. Bu süreçte gerek hükümet yetkilileri gerekse de kamuoyu tarafından çeşitli zamanlarda dile getirildiği üzere 'kurunun yanında yaşın da yandığı' hakkında güçlü bir kanı mevcut. Hatta sırf bu nedenden dolayı hükümet tarafından bir komisyon da kuruldu. Her ne kadar -belki haklı olarak- eleştiri konusu olabilirse de ben burada inceleme konusu akademik çalışmanın sahibi Ertuğrul Uzun başta olmak üzere bütün süreç mağdurlarının ellerinden alınan haklarına geri kavuşmasını talep etmekle birlikte bu kısa yazıyı 'Hukuk Başlangıcı Dersleri'ne ve bende uyandırdığı anlama özgülemek istiyorum. Yüzümü politikadan çevirdiğim sanılmasın; zira Ertuğrul hocanın da vloglarında farklı bir konuda değindiği üzere bu yeni akademik girişimin bizatihi kendisi - bahsedilen meseleden bağımsız olarak- bir başka açıdan politik bir olgu ve benim vurgulamak istediğim tarafı da burası.

Her ne kadar politika denildiğinde aklımıza ilk gelen böylesi bir etkinlik olmasa da herhangi bir yurttaşın kamusal bir alanda yüklendiği yeni, alternatif bir girişim basbayağı politik olabilir. Zira politiklik son tahlilde içinde yaşadığımız toplum başta olmak üzere yaşamlarımızda eksik olduğunu tespit ettiğimiz alanlarda bu eksikliği dert edinmekle, o konuda elimizi taşın altına koymakla başlar. Politik olabilir dedim, zira böylesi her türlü etkinlik politik olmak zorunda da değildir elbet. Sanırım bu konuda politik olmanın koşulu edinilen derdin yapısal bir sorun olduğunu tespit ettiğimizde ve bu yapısal sorunla ilgili bir değişim için gayret ettiğimizde gerçekleşir ki bu incelemeye bahis konusu olan akademik çalışmanın tam da bu tür bir etkinlik olduğunu düşünüyorum.

Nick Barber'ın yukarıda değindiğim yazısında akademik etkinliğin alternatif bir tarzı olarak zikrettiği akademik blog ve vlogların hayatımıza girmesi olgusu Ertuğrul hoca açısından kuşkusuz Barber'ın düşünmediği tarzda bir alternatif oldu; ne var ki Barber'ın kültürel dünyasında da *Mendilimde Kan Sesleri* gibi bir edebi yapıtın olduğunu da düşünmüyorum açıkçası. Meseleyi Türkiye özelinde politik kılan biraz da bu.

Vloglarda da eleştirildiği üzere ülkemizde üniversite eğitimi hususunda hiçbirimizin görmezden gelemeyeceği bir yapısal sorun mevcut. Üniversitelerimiz bilimsel bilginin üretildiği ve tartışıldığı kurumlar olmaktan çok uzak ve bu açıdan üniversitelerle meslek yüksek okulları arasındaki ayırım gerçekten de aşınmış durumda. Dahası bu olgu hukuk fakültelerinde çok belirgin bir şekilde

görünmekte. Eğer Ertuğrul hocanın da belirttiği şekilde hukukçular olarak hukukun, içine doğduğumuz, varlığından kaçınamayacağız, ondan vazgeçemeyeceğimiz bir olgu olduğunu her fırsatta vurgulamaktan geri durmuyorsak bu sevgili tespitimiz bize bir sorumluluk da yükler. İşte Ertuğrul hoca da dezavantajlı konumuna karşın bu girişimiyle politik bir sorumluluk yüklenmiş oluyor.

Bu perspektifle bakıldığında İnternet'in açtığı alanlar ülkemizde akademik anlamda türev değil asli yollar olma potansiyelini içlerinde barındırıyorlar. Nick Barber İnternet'in akademik yayıncılığı ve klasik üniversite derslerini dönüştürmeye başladığını ve yakın gelecekte bütünüyle dönüştüreceğini ileri sürüyor. Bu dönüşüm en basitinden makale dışındaki akademik yazı formlarının akademik bloglar lehine ve pratik çalışma (ve muhtemelen uyarlanması/türetilmesi gerekecek olan küçük gruplu ders/etüt biçimleri) dışında kalan klasik ders formunun vloglar lehine kaybolması anlamına gelir. Herhalde bizde böylesi bir değişimin Birleşik Krallık veya ABD'den daha önce gerçekleşeceğini düşünmek safdillik olur. Benim kast ettiğim bu değil; istediği kadar büyük ve hatta süpürücü bir dönüşüm olsun, bunlar ve benzeri ülkelerde halihazırda pürüzsüz şekilde işleyen bir akademik düzen olduğu için olacak olan şey halihazırda sorunsuz işleyen akademik çalışmaların form değiştirmesidir. Bu kuşkusuz çok büyük ve çok önemli bir değişim. Ancak benim söylemek istediğim şu: bizde halihazırda işlerliği başlı başına bir inceleme konusu olan bir akademik yapı mevcut olduğu için, İnternet bize sadece alternatif akademik çalışma alanları değil *işler* akademik çalışma alanları sunuyor. Bunun yakın tarihli en temel örneği bu satırların da yayınlandığı Hukuk Kuramı dergisi. Kuramsal çalışmaların bir lüks olarak görüldüğü ülkemizde bu tarz bir akademik dergi üstelik yılda altı kere çıkarılmak hedefiyle yola çıkabilmiş ve tarumar edilen akademiden nasibini almasına karşın yoluna devam edebilmiştir. Arkasında kurumsal destek olmadan bunu başarabilmenin payesi hiç kuşkusuz bu projenin yüklenicilerine gider. Bununla birlikte idealizmlerini gerçekliğe dönüştürebilmelerinde İnternet koşul olmuştur.

Diğer taraftan yazının başında değindiğim gibi özellikle KPSS'ye yönelik hazırlanan hukuk vlogları bir süredir muhataplarının kullanımına sunulmakta ve kimi örneklerde on binlerce hatta yüz binlerce izlenme sayısına ulaşmakta. Hatta zaman zaman zaman öğrencilerimizin derste önerilen kitap, makale gibi kaynakları okumaktansa bu vlogları izlemeyi tercih ettiğini öğrenebiliyoruz. Ne var ki bu tarz vlogların bilimsel bilginin üretilmesi ve paylaşılmasında herhangi bir yapısal

değişikliğe hizmet ettiği, haliyle söylenemez. Dürüst olmak gerekirse bir bozulmaya neden olduğu da söylenemez; aksine bilgiyle ilişkimize dair yerleşik düzene hizmet etmektedirler sadece.

Bu anlayışla ben Ertuğrul Uzun'un 'Hukuk Başlangıcı Dersleri' vlog dizisiyle akademik alanda bir boşluğu doldurduğunu düşünmüyorum. Aksine yeni bir potansiyel yarattığını düşünüyorum. Sahiden de böyle bir *eksikliğimiz* yoktu. Örneğin, bir sorunsalı, savunduğu bir tezi olan tez çalışmalar akademik bir eksiklik olarak söylenebilir; ancak en duyarlı akademisyenimizin bile İnternet'te ders yayını konusunda *eksikliğimiz* var, bu boşluk doldurulmalı diye düşündüğünü sanmıyorum.

Öbür taraftan bu vlog dizisini üniversiteden uzaklaştırılan bir akademisyenin bilimsel bilginin oluşmasında paydaş olmakta direnmesi olarak da görmüyorum sadece. Kuşkusuz öyle bir tarafı var ve bu tavır çok değerli. Ancak bana öyle geliyor ki, eğer böyle bir musibet yaşanmasaydı dahi böyle bir proje oluşa gelecekti; belki daha ileri bir tarihte, belki tıpkı Hukuk Kuramı dergisinde olduğu gibi kişisel değil de bir ekip çalışması halinde olarak, hatta belki bütünüyle başka kişi(ler) tarafından... Dolayısıyla Ertuğrul Uzun'un özgünlüğü 'nesneyi keşfinde' değil aslen. Bu o kadar önemli de değil; asıl önemli olan nesneyi işleyişteki özgünlük ve burada Ertuğrul hocanın çıtayı umut verici bir yüksekliğe koyduğunu söylemeliyiz.

Hoca bu satırların yazıldığı tarihte 17.000'i aşan izlenme sayısına ulaşan 'Hukuk Fakültesi Ne Kazandırmaz?'⁵ altbaşlıklı ilk dersinde benim de bu yazıda yararlandığım bir durum tespiti ve yapısal eleştiriler yapıyor. İlginç bir şekilde 'Hukuk Başlangıcı Dersleri - 1' başlıklı bu giriş dersi konusunun içeriğine dair hiçbir şey söylemezken benim kendimi en fazla klasik bir derste, hani neredeyse fiziki bir sınıfta hissettiğim vlog oldu. Zira üniversite eğitiminin yapısal problemlerini kendine dert edinen birçok öğretim görevlisi ilk dersini böylesi *politik* bir anlatıya özgüler ve bu karakteristik, dönem boyunca süren derslerde mütemadiyen kendini hissettirir. Bu bir tıkanıklıktan çıkış arama, kimi hallerde duvarı kırıp kapı açmaya gayret etme karakteristiğidir ki bu tavır hem öğrencide hem de genç akademisyenlerde karşılığını bulur. Genç akademisyende akademiye dair aksine karine olmasına karşın umut ve istenç buradan filizlenir sanırım.

⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=D710OJzLWU> adresindeki ilk dersin videosunun altındaki bölümde işlenecek vlogların listesini bulmak mümkün. Yine Ertuğrul Uzun'un 'GündemliYorum' adlı kişisel blogunda projesini tanıttığı yazısı okunabilir. <http://gundemliyorum.blogspot.com.tr/2017/09/youtubeda-hukuk-baslangic-dersleri.html>

Öğrenci içinse onu savrulup gitmekten kurtararak, ona bu anlamsızlık denizinde bir nirengi noktası sağlayarak bulur karşılığını bu özgün tavır.

'Hukuk Başlarken Neler Okunur, Ne Kadar Okunmalı?' altbaşlıklı ikinci vlog benim için bu son cümlenin kıssasının anlatıldığı vlog oldu. Bunu burada aktarmayacağım, ilgilenenler için anlatımın güzelliğini bozmak istemem ama yukarıda 'tıkanıklıktan çıkış arama' ile yetinmeyip 'kimi hallerde duvarı kırıp kapı açmaya gayret etme'yi eklemem sanatlı yazmak sevdasından değildi. Öğrencilerle ilgili hocalardaki yaygın kanunun en hafif tabirle yanıltıcı olduğunu kanıtlayan bu 'sosyal deney' algı duvarından hakikat kapısı yaratmak değilse nedir bilemiyorum.

Üçüncü vlogla birlikte Ertuğrul hoca hukuk alanında konuşmak için düşünmemiz ve sahip olmamız gereken öncülleri konuşmayı geri plana alır (çünkü esasen hiçbir zaman bunu düşünmekten vazgeçmemektedir; aklının bir köşesinde hep ilk iki derste uzun uzadıya anlattığı eleştiriler bulunur ve yeri geldikçe bunlar kendini gösterir) ve 'Hukuk Nedir?' diye konusuna giriş yapar. Ben burada şu gün itibarıyla 13.'sünü beklediğimiz vlogların tek tek incelemesini yapmayacağım -bu oldukça yararsız bir faaliyet olurdu. Ancak bütüne yansıdığını düşündüğüm birkaç nitelikten bahsetmek ve bu arada bir-iki eleştiri de yapmak istiyorum.

Her şeyden evvel söylenmesi gereken hocanın hukuka dair bir giriş dersini önemli ölçüde hukuk kavramları ve hukukla komşu kavramlar hakkında düşünmek üzerinden kurgulamış olması. Bunun önemini ne kadar vurgularsak vurgulayalım yeterli olmaz sanırım. Herhalde ülkemizde olduğu kadar dünyada da değişen oranlarda var olan bir yanılsama, felsefenin karakterine dair bir önyargıya ve dolayısıyla felsefeyle aramıza mesafe koymaya neden olur. Tabii ki felsefe bir bilgi alanı olarak içkin kavramlara ve yöntemlere sahiptir; fakat herhangi bir şey üzerine eleştirel ve sorgular bir şekilde düşünmek, basbayağı felsefe yapmaktır. Hele ki hukuki-politik kavramların hükümetler ve sair aktörler elinde aşınmaya yüz tuttuğu ve manipüle edildiği, kanıların olgularla mihenge vurulmak zorunda olmadığı, mutlak belasından muğlak belasına geçtiğimiz şu günlerde kavramlar üzerine düşünmek başlı başına değerli bir iş. Bağlantılı olarak bu yöntemin ezberci bir eğitim sisteminden geçerek üniversiteye gelen öğrenciler için bir tebdil-i mekân olanağı sunduğu gibi sahip oldukları ezberci koşullanmayı kırmak için önemli bir araç olduğunu söylemek de isabetli olur.

Benim vloglardan edindiğim ikinci çok önemli kazanç Ertuğrul hocanın sunduğu bilgiyi anlamlandırmayı sorun edinmiş olması. Bu sorun 'Hukukun Kaynakları' altbaşlıklı 8. vlogun ana temasını oluştururken vlogların genelinde de kendini

hissettiriyor. Anlamlandırma sorunu derken kastım 'bu konuyu neden ele alıyoruz?', 'bu bizi nereye götürüyor?', 'bu böyle peki ama neden?' bunun böyle olmasının anlamı ne?' gibi sorular üzerinde düşünmek, öğrendiğimiz bilgiyi yerli yerine yerleştirebilmek sorunu. Bana öyle geliyor ki sahip olunan bilginin ayaklarının yere basmaması sorunu salt hukuk öğrencilerinin değil uygulayıcılarının ve öğreticilerinin de yaygın sorunu ve sanki bu sorun çok uzun zamandır göz ardı ediliyor. Biz hukukun kaynaklarını niye işliyoruz, bunları bilmek hukukun doğasına veya işleyişine dair bize ne kazandıracak? İşte yapılan ayrımları, neyin niye asli, niye tali olduklarını kendi içlerinde anladık, hadi burada diyelim ezber de yapmadık da, ee, bunun anlamı ne, biz bu konuyu niye ele alıyoruz? Bu sorulara nasıl karşılık verildiğini de burada anlatmak yerine ilgilenenleri -bu arada bu vlogun benim şimdiye kadarki favorim olduğunu eklemekten de geri duramayarak- 'Hukuk Başlangıcı Dersleri – 8 (Hukukun Kaynakları)' adlı vloga yönlendirmekle yetineceğim. Burada bahsettiğim sorunun niye hukuk öğreticilerinin ve uygulayıcılarının yaygın sorunu olduğunun yanıtı da benim uzun zamandır dinlediğim en ufuk açıcı hukuk dersi olan bu vlogda bulunabilir.

Vlogların çıktıklarına dair üçüncü ve son olarak değinmek istediğim husus da Ertuğrul hocanın özeleştirel tavrı. Ele aldığı konuları anlatırken hoca yeri geldikçe x'le karşılaşmadan kendisinin de y konusunu anlamadığı, a dersini verirken bir süre sonra verdiği dersten tatminsizlik duymaya başladığı, z'nin ne kadar önemli olduğunu ancak birkaç yıl geçtikten sonra fark ettiği gibi öznel durumlardan bahsediyor. Bunlardan tevazu göstermek adına bahsettiğini hiç zannetmiyorum. Zira bu değiniler, ele alınan konular üzerine düşünülürken, onlar anlamlandırılırken anlatılıyor. Bu tavrın da öğrencinin gerek ele alınan konuyla gerekse de hocayla daha kolay ilişki kurabilmesini sağlayacağını; ayrıca genç akademisyenin de sürekli gelişmeye açık olması gerektiğini ve öğrenme sürecinin gerçekten de sonu olmadığını aklına yazmasında oldukça yararlı olacağını düşünüyorum.

Muhtemelen anlayabildiğiniz üzere ben, naçizane, Ertuğrul Uzun'un Hukuk Başlangıcı Dersleri başlıklı vlog dizisini hukuk öğrencilerine ilaveten bu dersi veren veya vermeyen, asistanlığını yapan veya yapmayan her hukuk biliminsanının ve hukuk üzerine düşünen herkesin izlemesi gerektiğine can ü gönülden inanıyorum. Bu temenniyle birlikte bitirmeden vlogların daha çok izleyiciyle buluşması için yararlı olabileceğini düşündüğüm ilgili birkaç tavsiye/eleştiriye de değinmek istiyorum.

Ben 25 ila 30 dakika arasında süren eğitsel videoların uzun olduğunu, kazanmanın hedefleneceği potansiyel kitlenin en azından bir kısmını uzakta tutabileceğinden endişe ediyorum. YouTube’da her uzunlukta her tür malzeme bulmak pek tabii ki mümkün ama içeriğin öne çıktığı eğitsel videolar genelde 20 dakikayı bulmuyorlar, hatta çoğunlukla 15 dakikayı zor buluyorlar. Nitekim aslında hiçbir tekil konu 25 dakika da sürmüyor. Örneğin ‘Hukukun Ahlak ve Örf-Âdet Kurallarıyla İlişkisi’ alt başlıklı 5. vlogda hukuk ile din ilişkisi aşağı-yukarı 9 dakika, hukuk ile örf-âdet ilişkisi de aşağı-yukarı 15 dakika sürüyor. Örnekler çoğaltılabileceği gibi, en son yayınlanan demokrasi konusunun veya ileride ele alınacak adalet konusunun da halihazırda birden fazla vlog’a bölünmüş olduğunu görüyoruz. Dolayısıyla sözgelimi 15 dakikalık ‘Hukuk ile Ahlakın Farklılığı’ başlıklı bir vlogun hedef kitleye ulaşımı daha kolay olabilir. (Nitekim Ertuğrul hocanın kendisi de öğrencilerine bir dönem boyunca çok sayıda kitap okuturken işe iki kitap vererek başladığını ve artırarak gittiğini aktarıyor.)

Her ne kadar vloglar üzerine konuştuğum bir araştırma görevlisi meslektaşım aynı kulvardaki çeşitli yabancı örneklerde görebileceğimiz gibi bir metnin (senaryo/‘script’) yokluğunu eleştiri olarak getirse de ben bunun bir eksiklik olduğuna emin değilim. Aksine bu şekliyle hoca konu izin verdiği ölçüde bir anlatıcı (‘story-teller’) rolüne bürünüyor ve ben bunun deneyimi güçlendirdiğini düşünüyorum. Ancak bu eleştiride şöyle bir haklılık payı olduğunu söyleyebiliriz: Vlog için önceden yazılmış bir metne bağlı kalmayıp ‘anlatıcı’ rolü yüklenilirse gerek materyalle kurulacak bağ gerekse de psikolojik etkenler belirleyici konuma gelebilir. Benim kişisel gözlemim Ertuğrul hocanın örneğin klasikleşmiş ayrımlardan bahsederken zaman zaman daha tekdüze ilerlerken ‘klasik ders kısmından’ çıkıp eleştiri yapmaya, farklı bir bakış açısı sunmaya başladığı zaman belirgin bir şekilde yükseldiği. ‘Demokrasi I’ ve ‘Anayasa Nedir, Ne İşe Yarar?’ altbaşlıklı 10. ve 11. vloglar örnek olarak verilebilir. Yine de bu noktanın dizinin bir giriş dersi olduğu düşünülürken çok büyütülemeyeceği kanısındayım.

Son olarak 9. vlogda ilk defa ekranın sağ alt köşesinde Latince kavramların yazılışının paylaşılması örneğinde gördüğümüz gibi çeşitli görsellerin kullanılması da izleyicilerin deneyimini güçlendirebilir ve öğrencilere kolaylık olabilir. Tabii bunu diyen kişi de bu konuların teknik kısmına dair hiçbir şey bilmediğinden bu konuda ısrar etmek mümkün değil. Yine de bir animasyon şeklinde olmasa da ara sıra çeşitli görsellerin katılımının bir hareketlilik getireceği söylenebilir.

Bu eleştiriler anlaşılabilir üzere bir sorunun giderilmesine yönelik değil, aksine akademinin süregelen banallığı sorununa yapılan bir müdahaleye -olabilirse-

naçizane bir-iki katkı. Her halükârda Ertuğrul Uzun, dışına itilmek istendiği akademiye dönüştürücü katkılarda bulunmaya devam ediyor. Oğuz Atay'ın yaşadığı hayal kırıklığını yaşamaması dileğiyle...